Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTA ENTONIJA MAIKLA KOLINSA
[*ANTHONY MICHAEL COLLINS*]
SECINĀJUMI,
sniegti 2022. gada 24. februārī [1]

Lieta C-673/20

EP
pret
***Préfet du Gers* un**
Institut national de la statistique et des études économiques,
piedaloties –
Maire de Thoux

(*Tribunal judiciaire d'Auch* (Ošas tiesa, Francija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Savienības pilsonība – Līguma par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas interpretācija un spēkā esamība – Apvienotās Karalistes pilsonis, kurš dzīvo Eiropas Savienības dalībvalstī vairāk nekā 15 gadus un kuram atņemtas balsstiesības Apvienotajā Karalistē – Svītrošana no vēlēšanu saraksta dzīvesvietas dalībvalstī

I. Ievads

1. Vai Apvienotās Karalistes valstspiederīgie, kuriem bija no Savienības pilsonības izrietošās priekšrocības, var saglabāt šīs priekšrocības pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības? Šis jautājums ir pašā pamatā jautājumiem, ko uzdod *Tribunal judiciaire d'Auch* (Ošas tiesa, Francija) saistībā ar strīdu par to, vai Apvienotās Karalistes valstspiederīgajai EP joprojām ir tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās Francijā. Pirmajā un otrajā jautājumā tiek jautāts, vai Apvienotās Karalistes valstspiederīgie vai kāda to apakškategorija joprojām ir uzskatāmi par Savienības pilsoņiem un vai viņiem ir priekšrocības, kas izriet no šā statusa. Ja tas tā nav, trešajā un ceturtajā jautājumā Tiesa tiek lūgta izvērtēt Padomes Lēmuma (ES) 2020/135 (2020. gada 30. janvāris) par to, lai noslēgtu Līgumu par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas, spēkā esamību [2] – it īpaši no samērīguma principa viedokļa.

[1] Oriģinālvaloda – angļu.

[2] OV 2020, L 29, 1. lpp.

II. Atbilstošās tiesību normas

A. Eiropas Savienības tiesības

1. Savienības pilsonība

2. LES 9. pantā ir noteikts:

"[..] Savienības pilsonis ir jebkura persona, kurai ir kādas dalībvalsts pilsonība. Savienības pilsonība papildina valsts pilsonību un neaizstāj to."

3. LESD 20. panta 1. punkts par Savienības pilsonības ieviešanu ir formulēts gandrīz identiski.

4. Saskaņā ar LESD 22. panta 1. punktu ikvienam Savienības pilsonim, kas dzīvo kādā dalībvalstī, bet nav tās pilsonis, ir tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās šajā dalībvalstī saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā šīs valsts pilsoņiem. Šīs tiesības ir apstiprinātas Eiropas Savienības Pamattiesību hartas (turpmāk tekstā – "Harta") 40. pantā.

2. Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības

5. LES 50. pantā ir noteikts:

"1. Jebkura dalībvalsts var nolemt izstāties no Savienības saskaņā ar savām konstitucionālajām prasībām.

2. Dalībvalsts, kura nolemj izstāties, par savu nodomu paziņo Eiropadomei. Ievērojot Eiropadomes paustās nostādnes, Savienība risina sarunas un noslēdz līgumu ar šo valsti, nosakot tās izstāšanās kārtību un ņemot vērā tās turpmākās attiecības ar Savienību. Par šo līgumu veic sarunas saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 218. panta 3. punktu. To noslēdz Padome ar kvalificētu balsu vairākumu, saņēmusi Eiropas Parlamenta piekrišanu.

3. Līgumi attiecīgai valstij vairs nav saistoši no dienas, kad stājas spēkā izstāšanās līgums, vai, ja tāds nav noslēgts, divus gadus pēc 2. punktā minētā paziņojuma, ja vien Eiropadome, vienojoties ar attiecīgo dalībvalsti, vienprātīgi nenolemj šo laikposmu pagarināt.

[..]"

6. Ar Lēmumu 2020/135 Eiropas Savienības vārdā tika apstiprināts Līgums par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas (turpmāk tekstā – "Izstāšanās līgums")[3].

7. Saskaņā ar tā 185. pantu Izstāšanās līgums stājās spēkā 2020. gada 31. janvāra pusnaktī (pēc Centrāleiropas laika).

8. Izstāšanās līguma 126. pantā ir paredzēts pārejas jeb īstenošanas periods. Tas sākās līguma spēkā stāšanās dienā un beidzās 2020. gada 31. decembrī.

[3] OV 2019, C 384 I, 1. lpp.

9. Pārejas noteikumu darbības joma ir definēta Izstāšanās līguma 127. pantā, kura pirmajā daļā ir paredzēts – ja vien šajā līgumā nav noteikts citādi, pārejas periodā "Apvienotajai Karalistei un tās teritorijā" ir piemērojamas Savienības tiesības. Tomēr pārejas periodā šādi Līgumu noteikumi un Eiropas Savienības iestāžu, struktūru, biroju vai aģentūru pieņemtie akti nebija piemērojami ne attiecībā uz Apvienoto Karalisti, ne Apvienotās Karalistes teritorijā: LESD 20. panta 2. punkta b) apakšpunkts un 22. pants, Hartas 40. pants un uz šo noteikumu pamata pieņemtie akti. Izstāšanās līguma 127. panta 6. punktā ir paredzēts, ka, "ja vien šajā līgumā nav noteikts citādi, pārejas periodā ikvienu atsauci uz dalībvalstīm Savienības tiesībās, kas ir piemērojamas saskaņā ar 1. punktu, arī tajās, kas noteiktas, īstenojot un piemērojot minētās Savienības tiesības dalībvalstīs, saprot kā atsauci, kas ietver arī Apvienoto Karalisti".

B. Francijas tiesības

10. 1958. gada 4. oktobra Konstitūcijas 88.-3. pantā (redakcijā, kura izriet 1993. gada 27. jūlija *loi constitutionnelle* Nr. 93-952 (turpmāk tekstā – "Konstitucionālais likums Nr. 93-952")) ir noteikts:

"Ar nosacījumu, ka tas notiek savstarpīgi, un saskaņā ar [LES] paredzēto kārtību, tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās var tikt piešķirtas tikai Savienības pilsoņiem, kas dzīvo Francijā. Šādi pilsoņi nedrīkst pildīt mēra pienākumus vai piedalīties senatoru vēlētāju iecelšanā vai senatoru vēlēšanās [..]."

11. *Code électoral issu de la loi organique nº 98-404 du 25 mai 1998 déterminant les conditions d'application de l'article 88-3 de la Constitution relatif à l'exercice par les citoyens de l'Union européenne résidant en France, autres que les ressortissants français, du droit de vote et d'éligibilité aux élections municipales, et portant transposition de la directive 94/80/CE du 19 décembre 1994* (1998. gada 26. maija *JORF* Nr. 120; Vēlēšanu kodekss, kas izriet no 1998. gada 25. maija Konstitutīvā likuma Nr. 98-404, kurā paredzēti nosacījumi Konstitūcijas 88.-3. panta piemērošanai par to, kā Francijā dzīvojošie Eiropas Savienības pilsoņi, kas nav Francijas pilsoņi, īsteno tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās, un ar kuru tiek transponēta 1994. gada 19. decembra Direktīva 94/80/EK, turpmāk tekstā – "Vēlēšanu kodekss") LO 227.-1. pantā ir noteikts:

"Francijā dzīvojošie Eiropas Savienības pilsoņi, kas nav Francijas pilsoņi, var piedalīties pašvaldību padomju vēlēšanās saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā Francijas vēlētāji, ievērojot šā panta noteikumus.

Pirmajā daļā minētās personas tiek uzskatītas par Francijā dzīvojošām, ja viņu faktiskā dzīvesvieta ir Francijā vai ja viņi dzīvo tur nepārtraukti.

[..]"

12. Vēlēšanu kodeksa LO 227.-2. pantā ir paredzēts:

"Lai LO 227-1. pantā minētās personas varētu īstenot savas balsstiesības, viņas reģistrē īpašā vēlēšanu sarakstā pēc viņu pieprasījuma.

Viņi var pieteikties reģistrācijai, ja viņiem ir vēlēšanu tiesības viņu izcelsmes valstī un ja viņi atbilst juridiskajiem nosacījumiem, kuri jāizpilda, lai persona varētu būt vēlētājs un reģistrēta vēlēšanu sarakstā Francijā, izņemot nosacījumu būt par Francijas pilsoni."

13. Saskaņā ar Vēlēšanu kodeksa L. 16. panta 3. punkta otro daļu Nacionālais statistikas un ekonomisko pētījumu institūts (*Institut national de la statistique et des études économiques* (*INSEE*)) ir atbildīgs par to vēlētāju vārdu svītrošanu no vēlēšanu saraksta, kuri ir miruši vai kuriem vairs nav tiesību balsot.

III. Strīds pamatlietā un lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu

14. EP dzīvo Francijā kopš 1984. gada, un viņa ir laulībā ar Francijas pilsoni. Lūgumā sniegt prejudiciālu nolēmumu ir norādīts, ka viņa nav ieguvusi Francijas pilsonību laulības ceļā, jo kā bijusī Apvienotās Karalistes *Foreign and Commonwealth Office* [Ārlietu un Britu sadraudzības valstu lietu ministrija] ierēdne viņa bija zvērējusi uzticību Anglijas Karalienei.

15. Stājoties spēkā Izstāšanās līgumam, *INSEE* svītroja EP no Tū [*Thoux*] komūnas (Francija) vēlēšanu saraksta. Tādējādi viņa nevarēja piedalīties pašvaldību vēlēšanās, kas notika 2020. gada 15. martā un 28. jūnijā.

16. 2020. gada 6. oktobrī EP iesniedza pieteikumu par Eiropas Savienības pilsoņu, kas nav Francijas pilsoņi, atkārtotu reģistrāciju vēlēšanu sarakstos. Nākamajā dienā Tū komūnas mērs noraidīja šo pieteikumu. EP pēc tam vērsās Tū komūnas vēlēšanu komisijā. Tā kā šī iestāde atbildēja, ka nākamā vēlēšanu komisijas sēde ir paredzēta tikai 2021. gada martā, EP uzskatīja, ka minētā atbilde netieši apstiprina 2020. gada 7. oktobra mēra lēmumu. Līdz ar to 2020. gada 9. novembrī EP cēla prasību *Tribunal judiciaire d'Auch* (Ošas tiesa), lai apstrīdētu šo lēmumu.

17. Ar 2020. gada 17. novembra rīkojumu, kas Tiesas kancelejā saņemts 2020. gada 9. decembrī, *Tribunal judiciaire d'Auch* (Ošas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

"1) Vai Līguma par Eiropas Savienību 50. pants un [Izstāšanās līgums] ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem atceļ Eiropas Savienības pilsonību Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem, kuri pirms pārejas laikposma beigām ir īstenojuši savas tiesības uz brīvu pārvietošanos un dzīvesvietas izvēli citas dalībvalsts teritorijā, tostarp tiem, kuri ir uzturējušies citas dalībvalsts teritorijā jau ilgāk par piecpadsmit gadiem, un kuriem piemēro Lielbritānijas tā saukto "*15 year rule*" [piecpadsmit gadu noteikumu], tādējādi tiem liedzot jebkāda veida vēlēšanu tiesības?

2) Apstiprinošas atbildes gadījumā, vai var uzskatīt, ka Izstāšanās līguma 2., 3., 10., 12. un 127. panta, tā preambulas 6. punkta un Līguma par Eiropas Savienības darbību 18., 20. un 21. panta kopīga interpretācija ļauj šiem Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem bez izņēmuma saglabāt tiesības uz Eiropas Savienības pilsonību, kuras tiem bija pirms viņu valsts izstāšanās no Eiropas Savienības?

3) Noraidošas atbildes uz otro jautājumu gadījumā, vai Izstāšanās līgums daļēji nav atzīstams par spēkā neesošu, ciktāl tas ir pretrunā Eiropas Savienības identitāti veidojošiem principiem, it īpaši Līguma par Eiropas Savienības darbību 18., 20. un 21. pantam, bet arī [Hartas] 39. un [40.] pantam, un vai tas nav pretrunā samērīguma principam, ciktāl tajā nav paredzēti nekāda veida noteikumi, kas ļautu bez izņēmuma saglabāt šīs tiesības?

4) Katrā ziņā, vai Izstāšanās līguma 127. panta 1. punkta b) apakšpunkts nav daļēji spēkā neesošs, jo tas ir pretrunā ne tikai Līguma par Eiropas Savienības darbību 18., 20. un 21. pantam, bet arī [Hartas] 39. un 40. pantam, ciktāl ar to Eiropas Savienības pilsoņiem, kuri ir īstenojuši savas tiesības uz brīvu pārvietošanos un dzīvesvietas izvēli Apvienotajā Karalistē, tiek atņemtas tiesības vēlēt un tikt ievēlētiem šīs valsts pašvaldību vēlēšanās, un ja Vispārējā tiesa un Tiesa šīs tiesību normas interpretē tāpat kā Francijas *Conseil d'Etat* [Valsts padome], vai šis pārkāpums neattiecas arī uz tiem Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem, kuri ir īstenojuši savas tiesības uz brīvu pārvietošanos un dzīvesvietas izvēli citas dalībvalsts teritorijā jau ilgāk par 15 gadiem un kuriem piemēro Lielbritānijas tā saukto "*15 year rule*" [piecpadsmit gadu noteikumu], tādējādi tiem liedzot jebkāda veida vēlēšanu tiesības?"

18. Rakstveida apsvērumus Tiesā iesniedza EP, Francijas un Rumānijas valdības, Eiropas Savienības Padome un Eiropas Komisija.

IV. Vērtējums

Vispārēji apsvērumi

1. Pilsonība – dalībvalsts kompetence

19. LES preambulas 10. apsvērumā ir norādīts, ka dalībvalstis apņemas ieviest kopīgu pilsonību savu valstu pilsoņiem. Šā līguma 13. apsvērumā tās apņemas arvien ciešāk saliedēt Eiropas tautu savienību.

20. LES 1. panta pirmajā daļā ir noteikts, ka ar šo Līgumu augstās Līgumslēdzējas Puses kopīgi nodibina Eiropas Savienību, kurai dalībvalstis nodod kompetenci savu kopīgo mērķu sasniegšanai. Minētā panta otrajā daļā ir noteikts, ka LES ir jauna pakāpe, veidojot vēl ciešāku Eiropas tautu savienību.

21. Šo normu īpašajā kontekstā LES 9. pantā un LESD 20.–24. pantā tiek izveidota Savienības pilsonība, tiek definēts tās saturs un precizēts, kuram tā tiek piešķirta.

22. LES 9. pantā un LESD 20. panta 1. punktā ir noteikts, ka Eiropas Savienības pilsoņiem ir jābūt kādas dalībvalsts pilsoņiem. Eiropas Savienības pilsonība papildina, nevis aizstāj dalībvalsts piešķirto pilsonību. Šajā kontekstā ir svarīgi atzīt, ka dalībvalstis varēja nolemt apvienot savas kompetences un dot Eiropas Savienībai tiesības noteikt, kam ir tiesības kļūt par Eiropas Savienības pilsoņiem. Šāda skaidra dalībvalstu izvēle ne tikai atņem Eiropas Savienībai iespēju izveidot Savienības pilsonību neatkarīgi no dalībvalsts pilsonības, bet arī rada konstitucionālu šķērsli tam, lai šādas pilnvaras netieši izrietētu no Savienības tiesībām.

23. Ņemot vērā šo noteikumu skaidrību, nav pārsteidzoši, ka Tiesas judikatūrā, it īpaši spriedumos lietā *Rottmann*[4], *Tjebbes*[5] un nesen izskatītajā lietā *Wiener Landesregierung*[6], ir skaidri atzīts, ka dalībvalstis patur tiesības noteikt, kas ir pilsonis un līdz ar to – Savienības pilsonis. Šis

[4] Spriedums, 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104).

[5] Spriedums, 2019. gada 12. marts, *Tjebbes* u.c. (C-221/17, EU:C:2019:189).

[6] Spriedums, 2022. gada 18. janvāris, *Wiener Landesregierung* u.c. (Naturalizācijas garantijas atsaukšana) (C-118/20, EU:C:2022:34).

kompetenču sadalījums nav grozīts arī ar Tiesas judikatūru, saskaņā ar kuru situācijās, uz kurām attiecas Savienības tiesības, dalībvalstīm ir pienācīgi jāņem vērā Savienības tiesības, kad dalībvalstis īsteno tādas pilnvaras kā tās, kuras reglamentē pilsonības iegūšanu un zaudēšanu [7].

24. Spriedumā lietā *Rottmann* [8] tika aplūkota situācija, kurā dalībvalsts pilsonības zaudēšanas dēļ attiecīgā persona būtu kļuvusi par bezvalstnieku [9]. Tiesa atgādināja savu pastāvīgo judikatūru, saskaņā ar kuru katra dalībvalsts paredz nosacījumus pilsonības iegūšanai un zaudēšanai [10]. Tomēr, piemērojot valsts tiesību normas situācijās, uz kurām attiecas Eiropas Savienības tiesības, ir jāievēro Savienības tiesības [11]. Savienības tiesības cita starpā attiecas uz situāciju, kad Savienības pilsonis riskē zaudēt ar LESD 20. pantu piešķirto statusu un ar to saistītās tiesības tāpēc, ka kādas dalībvalsts iestādes ir pieņēmušas lēmumu atņemt viņam naturalizācijas kārtībā piešķirto pilsonību pēc tam, kad viņš bija zaudējis citas dalībvalsts pilsonību [12]. Tiesa nosprieda, ka Savienības tiesībām nav pretrunā tas, ka dalībvalsts atņem šīs valsts pilsonību Savienības pilsonim, ja šī pilsonība ir tikusi iegūta viltus ceļā, pat ja šā lēmuma dēļ viņš zaudēs statusu, kas piešķirts uz LESD 20. panta pamata, – ar nosacījumu, ka pieņemtajā lēmumā ir ievērots samērīguma princips [13].

25. Spriedums lietā *Tjebbes* [14] attiecas uz tiesību aktu piemērošanu, kuras rezultātā persona ar dubultpilsonību zaudēja Nīderlandes pilsonību situācijā, kad pēc pilngadības sasniegšanas, saglabājot abas pilsonības, šī persona desmit gadus ilgu nepārtrauktu laikposmu bija pastāvīgi dzīvojusi ārpus dalībvalstu teritorijas. Tā kā Nīderlandes pilsonības zaudēšanas rezultātā šādām personām tika atņemts Savienības pilsoņa statuss un privilēģijas, Tiesa atkal nosprieda, ka šī situācija ietilpst Savienības tiesībās, kuras Nīderlandei ir jāievēro [15]. Īstenojot savu kompetenci noteikt pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumus, dalībvalstis var likumīgi prasīt patiesas saiknes starp valsti un tās pilsoņiem esamību, un līdz ar to šādas patiesas saiknes neesamību vai zudumu saistīt ar šīs valsts pilsonības zaudēšanu [16]. Šādos apstākļos Savienības tiesības neaizliedz dalībvalstij atzīt, ka fiziska persona ir zaudējusi pilsonību, pat ja tas nozīmē Savienības pilsonības zaudēšanu [17]. Tomēr, pirms tā to dara, dalībvalstij ir atsevišķi jāpārbauda attiecīgās personas un viņas ģimenes situācija, lai izvērtētu pilsonības zaudēšanas sekas samērīguma principa gaismā [18].

26. Spriedumā lietā *Wiener Landesregierung* [19] Igaunijas pilsone JY bija saņēmusi garantiju no Austrijas iestādēm, ka viņa iegūs šīs dalībvalsts pilsonību, ja viņa divu gadu laikā iesniegs apliecinājumu par atteikšanos no Igaunijas pilsonības [20]. Tomēr, tā kā viņa bija izdarījusi atsevišķus administratīvus pārkāpumus, Austrijas iestādes atsauca lēmumu piešķirt JY Austrijas

7 Spriedums, 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 39. un 41. punkts), 2019. gada 12. marts, *Tjebbes* u.c. (C-221/17, EU:C:2019:189, 30. punkts), 2021. gada 14. decembris, *V.M.A.* (C-490/20, EU:C:2021:1008, 38. punkts), un 2022. gada 18. janvāris, *Wiener Landesregierung* u.c. (Naturalizācijas garantijas atsaukšana) (C-118/20, EU:C:2022:34, 37. punkts).

8 Spriedums, 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104).

9 Turpat, 26.–29. punkts.

10 Turpat, 39. punkts.

11 Turpat, 41. punkts.

12 Turpat, 42. punkts.

13 Turpat, 42. un 59. punkts.

14 Spriedums, 2019. gada 12. marts, *Tjebbes* u.c. (C-221/17, EU:C:2019:189).

15 Turpat, 32. punkts.

16 Turpat, 35. punkts.

17 Turpat, 39. punkts.

18 Turpat, 40. un 46. punkts.

19 Spriedums, 2022. gada 18. janvāris (C-118/20, EU:C:2022:34).

20 Turpat, 13. un 14. punkts.

pilsonību [21]. Lēmuma piešķirt JY Austrijas pilsonību atsaukšanas rezultātā viņa kļuva par bezvalstnieci, līdz ar to zaudējot savu Savienības pilsoņa statusu [22]. Tiesa nosprieda, ka situācijā, kad Savienības pilsonība uz laiku jau ir tikusi zaudēta tādēļ, ka naturalizācijas procedūrā līdzšinējās pilsonības dalībvalsts attiecīgajai personai ir atņēmusi tās pilsonību, pirms tā faktiski ir ieguvusi citas dalībvalsts pilsonību, pienākums nodrošināt LESD 20. panta lietderīgo iedarbību galvenokārt gulstas uz šo pēdējo minēto dalībvalsti. Šādos apstākļos lēmums atsaukt iepriekš sniegto garantiju var tikt pieņemts tikai leģitīmu iemeslu dēļ un ievērojot samērīguma principu [23].

2. Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības

27. LES 50. panta 1. punktā ir paredzēts, ka dalībvalsts var īstenot savu suverēno izvēli un izstāties no Savienības saskaņā ar savām konstitucionālajām prasībām [24]. Šīs normas mērķis ir arī nodrošināt lēmuma par izstāšanos brīvprātīgu un vienpusēju raksturu [25]. Pēc tam, kad Eiropas Padomei ir paziņots par lēmumu izstāties, Eiropas Savienība risina sarunas ar šo valsti, lai noteiktu tās izstāšanās kārtību. LES 50. panta 3. punktā ir paredzēts šo sarunu termiņš un noteikts, ka Līgumi izstāšanos veicošajai valstij vairs nav saistoši no dienas, kad stājas spēkā izstāšanās līgums, vai, ja tāds nav noslēgts, divus gadus pēc paziņojuma par lēmumu izstāties, ja vien Eiropadome, vienojoties ar attiecīgo dalībvalsti, vienprātīgi nenolemj šo laikposmu pagarināt. Tādējādi izstāšanās stājas spēkā pat tad, ja LES 50. panta 2. punktā minētais līgums nav noslēgts [26].

28. Saskaņā ar LES 50. panta 3. punktu Līgumi valstij, kas paziņojusi par savu nodomu izstāties no Eiropas Savienības, vairs nav saistoši no dienas, kad stājas spēkā izstāšanās līgums. Apvienotās Karalistes gadījumā Izstāšanās līgums stājās spēkā 2020. gada 31. janvāra pusnaktī (pēc Centrāleiropas laika), un tajā brīdī tā jau vairs nebija Eiropas Savienības dalībvalsts. Līdz ar to Apvienotā Karaliste vairs nebija apņēmusies cita starpā ieviest pilsonību, kas būtu kopīga ES dalībvalstu pilsoņiem, vai arvien ciešāk saliedēt Eiropas tautu savienību. Tā kā Savienības pilsonības esamība ir atkarīga no dalībvalsts pilsonības iegūšanas un turēšanas, un Apvienotā Karaliste Savienības tiesību noteiktajā kārtībā brīvprātīgi atteicās būt par dalībvalsti, tad Apvienotās Karalistes valstspiederīgie pārstāja būt par Savienības pilsoņiem.

29. Izstāšanās līguma 126. pantā ir noteikts pārejas periods, kurā "Apvienotajai Karalistei un tās teritorijā" Savienības tiesības bija piemērojamas līdz 2020. gada 31. decembrim. Izstāšanās līguma 127. pantā ir skaidri noteikts, ka šajā periodā "ne attiecībā uz Apvienoto Karalisti, ne Apvienotās Karalistes teritorijā" nav piemērojams LESD 20. panta 2. punkta b) apakšpunkts, LESD 22. panta 1. punkts un Hartas 40. pants, kas attiecas uz Savienības pilsoņu tiesībām balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās dalībvalstīs, kurās viņi dzīvo. No tā izriet, ka, stājoties spēkā Izstāšanās līgumam, Apvienotās Karalistes valstspiederīgajam vairs nebija tiesību Savienības pilsoņa statusā balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās dalībvalstī, kurā viņš dzīvo.

[21] Turpat, 15. un 17. punkts.

[22] Turpat, 33. punkts.

[23] Turpat, 51. punkts.

[24] Spriedums, 2018. gada 10. decembris, *Wightman* u.c. (C-621/18, EU:C:2018:999, 50. punkts).

[25] Turpat, 68. punkts.

[26] Rīkojums, 2019. gada 19. marts, *Shindler* u.c./Padome (C-755/18 P, nav publicēts, EU:C:2019:221, 31. punkts).

30. Tātad pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās no Savienības tās valstspiederīgie vairs nebija Savienības pilsoņi. Kaut arī atbilstoši Izstāšanās līgumam viņiem bija noteiktas tiesības pārejas periodā, tomēr viņiem vairs nebija tiesību balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās dalībvalstīs, kurās viņi dzīvo.

3. EP situācija

31. Savos rakstveida apsvērumos EP izvirza vairākus argumentus, kurus var iedalīt divās grupās. Pirmkārt, viņa apgalvo, ka, neraugoties uz Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības, viņa joprojām esot Savienības pilsone. Otrkārt un pakārtoti, viņa apgalvo, ka Izstāšanās līgums nevarēja likumīgi atņemt viņai tiesības balsot pašvaldību vēlēšanās. Uz dažiem no šajos rakstveida apsvērumos ietvertajiem argumentiem ir sniedzama šāda atbilde.

32. Fragmentā no Starptautiskās tiesas sprieduma lietā *Nottebohm*[27], uz kuru atsaucas EP, ir skaidri noteikts, ka pilsonības iegūšana ir atkarīga no valsts pozitīva akta esamības. Eiropas Savienība ir brīvi noteikusi, ka dalībvalsts pilsonības iegūšana ir priekšnoteikums Savienības pilsonības piešķiršanai. Šis fakts vien ir pietiekams, lai noraidītu viņas argumentu, ka personas saiknes ar kādu valsti – pat ja šo saikņu pamatā bija viņas vairs nepastāvošais juridiskais statuss – pašas par sevi varētu pamatot pretendēšanu uz šīs valsts pilsonību.

33. Šķiet, EP apgalvo, ka viņas saiknes ar Franciju, kuras ir izveidojušās, kamēr viņa bija dalībvalsts pilsone, liedz viņai atņemt Savienības pilsonību. Tomēr no lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu izriet, ka, neraugoties uz viņas ilgstošo uzturēšanos Francijā un laulību ar Francijas pilsoni, EP nolēma neiegūt Francijas pilsonību. Francijas valdība apgalvo, ka EP varēja iesniegt pieteikumu pilsonības iegūšanai, jo viņa ir laulībā ar Francijas pilsoni. Tādējādi EP ir tikai jāiesniedz Francijas iestādēm attiecīgais pieteikums Francijas pilsonības iegūšanai, kā rezultātā viņai automātiski tiks piešķirta Savienības pilsonība. Ir, maigi sakot, paradoksāli, ka, neraugoties uz to, ka, pamatojot savu lūgumu par savām tiesībām saglabāt Savienības pilsonību, EP atsaucas vienīgi uz savām saiknēm ar Franciju, tajā pašā laikā viņa nevēlas spert vienīgo soli, kas ļautu viņai saglabāt Savienības pilsonību, proti, iesniegt pieteikumu Francijas pilsonības iegūšanai. Tā kā EP nav dalībvalsts pilsonības, Francija nevar atzīt viņu par Savienības pilsoni.

34. Tiesa ir nospriedusi, ka Savienības pilsonim ar LESD 21. panta 1. punktu piešķirto tiesību mērķis ir cita starpā veicināt viņa pakāpenisku integrāciju uzņēmējas dalībvalsts sabiedrībā[28]. EP, kā šķiet, uzskata, ka, integrējoties Francijas sabiedrībā Savienības pilsoņa statusā, viņai nevar tikt atņemts šis statuss un ar to saistītās tiesības. Papildus iebildumam par to, ka EP – tāpat kā visi pārējie Apvienotās Karalistes valstspiederīgie – vairs neatbilst būtiskajam priekšnosacījumam, uz kura pamata tiek piešķirts Savienības pilsonības statuss un no tā izrietošās priekšrocības, proti, viņa vairs nav dalībvalsts pilsone tieši tāpēc, ka Apvienotā Karaliste pieņēma suverēno lēmumu izstāties no Savienības, var arī atzīmēt, ka trešo valstu valstspiederīgo integrācija dalībvalstu sabiedrībās nav Savienības pilsonības piešķiršanas mērķis.

[27] Starptautiskās tiesas spriedums, 1955. gada 6. aprīlis, lieta *Nottebohm* (Lihtenšteina pret Gvatemalu), *Reports of Judgments, Advisory Opinions and Orders* [Spriedumu, konsultatīvo atzinumu un rīkojumu apkopojums], 1955., 4. lpp.

[28] Spriedums, 2017. gada 14. novembris, *Lounes* (C-165/16, EU:C:2017:862, 56. punkts), un 2022. gada 18. janvāris, *Wiener Landesregierung* u.c. (Naturalizācijas garantijas atsaukšana) (C-118/20, EU:C:2022:34, 42. punkts).

35. Pamatojot savu argumentu, ka dalībvalsts pilsonība nav priekšnoteikums Savienības pilsonības iegūšanai, EP citē ģenerāladvokāta Pojareša Maduru [*Poiares Maduro*] secinājumu lietā *Rottmann*[29] 23. punktā iekļauto teikumu, kurā teikts, ka "Savienības pilsonības priekšnosacījums ir kādas dalībvalsts pilsonība, taču tā ir arī autonoms tiesisks un politisks jēdziens attiecībā pret pilsonības jēdzienu".

36. Tāpat minēto secinājumu 23. punktā ģenerāladvokāts Pojarešs Maduru uzsver, ka dalībvalsts pilsonība ļauj izmantot Eiropas Savienības piešķirtās tiesības un padara šādas personas par Eiropas Savienības pilsoņiem. Viņš atgādina, ka Savienības pilsonība ir kaut kas vairāk nekā noteikts tiesību kopums, kuras kā tādas varētu tikt piešķirtas tiem, kuriem to nav. Tās priekšnosacījums ir, ka pastāv politiska saikne starp Savienības pilsoņiem, kuras pamatā ir šo pilsoņu savstarpējā apņemšanās savas attiecīgās politiskās kopienas atvērt pārējiem Savienības pilsoņiem un veidot jaunu pilsoniskās un politiskās solidaritātes formu Eiropas mērogā. Ģenerāladvokāts Pojarešs Maduru uzskata, ka, padarot kādas dalībvalsts pilsonību par priekšnosacījumu tam, lai kļūtu par Savienības pilsoni, dalībvalstis vēlējās norādīt, ka šī jaunā pilsonības forma neliek apšaubīt fiziskas personas primāro uzticību kādai valstiskai politiskai kopienai. Tādējādi Savienības pilsonība tiek iegūta ar kādas dalībvalsts pilsonības starpniecību, kuras iegūšanu regulē valsts tiesību akti. Kā ikviena cita pilsonības forma tā kalpo par pamatu jaunai politiskai telpai, saistībā ar kuru rodas tiesības un pienākumi, kas noteikti Savienības tiesībās. Nav tā, ka valsts pilsonības (un tātad arī Savienības pilsonības) iegūšanu un zaudēšanu regulē Savienības tiesības, taču šīs pilsonības iegūšanas un zaudēšanas nosacījumiem jābūt saderīgiem ar Savienības tiesībām un tiem jāatbilst Savienības pilsoņa tiesībām.

37. Tādējādi 23. punkts ģenerāladvokāta Pojareša Maduru secinājumos lietā *Rottmann*[30] ne tikai neatbalsta EP apgalvojumu, bet arī pilnībā to atspēko. Tajā ir izskaidrots, ka Savienības pilsonības iegūšanai izvirzītā nepieciešamība būt par kādas dalībvalsts pilsoni ir pamatota ar dalībvalstu savstarpējo apņemšanos veidot jaunu pilsoniskās un politiskās solidaritātes formu Eiropas mērogā. Ar suverēno lēmumu izstāties no Eiropas Savienības Apvienotā Karaliste ir devusi skaidru signālu par savu vēlmi atkāpties no šīs apņemšanās. Šī suverēnā valsts akta kontekstā fiziska persona nevar atsaukties uz savu Apvienotās Karalistes pilsonību, lai pieprasītu Savienības pilsonību vai tās priekšrocības.

38. EP arī apgalvo, ka Izstāšanās līguma 127. panta 1. punkta b) apakšpunktā ir noteikts, ka, tā kā "pārejas periodā" tajā uzskaitītie noteikumi ir atzīti par nepiemērojamiem "attiecībā uz Apvienoto Karalisti [un] Apvienotās Karalistes teritorijā", šī nepiemērojamība neattiecas uz dalībvalstīm, ieskaitot Franciju. Šī ierobežojuma teritoriālā piemērošanas joma netiek mainīta Izstāšanās līguma 127. panta 6. punktā, jo tajā ir paredzēts, ka šajā periodā Savienības tiesības ir piemērojamas visās dalībvalstīs, tostarp Apvienotajā Karalistē.

39. Šķiet, ka šāds Izstāšanās līguma 127. panta 6. punkta lasījums atstāj bez ievērības to, ka šī tiesību norma neattiecas uz Savienības tiesībām kā tādām, bet gan uz "Savienības tiesībām, kas ir piemērojamas saskaņā ar 1. punktu". No Izstāšanās līguma 127. panta 1. punkta b) apakšpunkta izriet, ka tas izslēdz tajā minētās tiesību normas no piemērojamo Savienības tiesību loka. Tas nozīmē, ka Izstāšanās līguma 127. panta 6. punkts atbrīvo dalībvalstis no pienākuma piemērot Izstāšanās līguma 127. panta 1. punkta b) apakšpunktā paredzētos noteikumus pārejas periodā. Tādējādi Izstāšanās līguma 127. pantā Francijai nav noteikta prasība nedzēst EP no vēlēšanu sarakstiem, kas tajā laikposmā tika sastādīti šajā dalībvalstī saistībā ar vietējām vēlēšanām.

[29] Ģenerāladvokāta Pojareša Maduru [*Poiares Maduro*] secinājumi lietā *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2009:588).

[30] Ģenerāladvokāta Pojareša Maduru secinājumi lietā *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2009:588).

40. EP arī izvirza vairākus iebildumus par to, ka, pieņemot lēmumu dzēst viņas vārdu no vēlētāju saraksta, netika ņemti vērā viņas individuālie apstākļi. Atsaucoties uz Tiesas spriedumiem lietās *Rottmann*[31] un *Tjebbes*[32], viņa apgalvo, ka lēmumu, ar kuru viņai tiek atņemtas no Savienības pilsonības izrietošas priekšrocības, var pieņemt tikai pēc viņas individuālo apstākļu izvērtēšanas, ņemot vērā samērīguma un tiesiskās paļāvības principus, un pēc tam, kad viņai tiks garantēta taisnīga procedūra, ieskaitot tiesības tikt uzklausītai.

41. Kā minēts iepriekš 23.–25. punktā, spriedumi lietā *Rottmann*[33] un *Tjebbes*[34] tika taisīti situācijā, kad dalībvalsts bija atņēmusi pilsonību fiziskām personām, un tā rezultātā viņas zaudēja Savienības pilsonību. Minētajā kontekstā Tiesa nosprieda, ka Savienības tiesību gaismā un saskaņā ar samērīguma principu attiecīgajai dalībvalstij bija atsevišķi jāizvērtē sekas, ko šis zudums rada attiecīgajai personai[35].

42. Manuprāt, EP nevar atsaukties uz spriedumiem lietās *Rottmann*[36] un *Tjebbes*[37], apgalvojot – ja viņas personīgie apstākļi tiktu ņemti vērā, tad šādas izvērtēšanas rezultātā viņas lietā varētu būt cits iznākums. Samērīguma princips paredz, ka kompetentajai iestādei, pirms tā pieņem lēmumu, kas skar personu, ir jālīdzsvaro konfliktējošas tiesības un normas. Šīs lietas apstākļos nav nepieciešams, lai lēmējiestāde veiktu līdzsvarošanu, ņemot vērā EP personīgos apstākļus. Apvienotās Karalistes suverēnā lēmuma izstāties no Eiropas Savienības tiešā rezultātā EP zaudēja tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās Francijā – savā dzīvesvietas dalībvalstī. EP zaudēja šīs tiesības tieši šā suverēnā lēmuma dēļ, nevis kādas dalībvalsts vai tās iestādes lēmuma dēļ. Atšķirībā no situācijām gan spriedumā lietā *Rottmann*[38], gan spriedumā lietā *Tjebbes*[39], nedz lēmumu pieņēmējam, nedz iesniedzējtiesai nebija un nav nekādu tiesību apmierināt EP prasības. EP individuālo apstākļu izvērtēšana nenovestu pie cita iznākuma, kas būtu saderīgs ar Savienības tiesībām. To pašu iemeslu dēļ EP nevar atsaukties uz nesen pieņemto Tiesas spriedumu lietā *Wiener Landesregierung*[40].

43. Būtu jāpiebilst – ciktāl EP cenšas pielīdzināt savu stāvokli bezvalstnieku stāvoklim, kas bija daļa no lietas apstākļiem spriedumos lietā *Rottmann*[41] un *Wiener Landesregierung*[42], ir redzams, ka viņa ir Apvienotās Karalistes valstspiederīgā. Viņa var vērsties Apvienotās Karalistes iestādēs ar jebkādu savu jautājumu saistībā ar viņas kā Apvienotās Karalistes valstspiederīgās statusu vai tiesībām. Nedz Francijai, nedz Eiropas Savienībai nav nekādas lomas šādā strīdā.

44. Šie apsvērumi vienlīdz attiecas arī uz EP mēģinājumiem atsaukties uz tiesisko paļāvību attiecībā pret Eiropas Savienības un/vai Francijas iestādēm. Jebkādi pārmetumi saistībā ar tiesiskās paļāvības aizsardzības principa pārkāpumu, kurus EP vēlas izteikt saistībā ar viņas kā Savienības pilsones statusu, ir jāadresē Apvienotajai Karalistei, kas ir izstājusies no Eiropas Savienības, nevis Francijas iestādēm vai Eiropas Savienībai.

31 Spriedums, 2010. gada 2. marts (C-135/08, EU:C:2010:104).

32 Spriedums, 2019. gada 12. marts (C-221/17, EU:C:2019:189).

33 Spriedums, 2010. gada 2. marts (C-135/08, EU:C:2010:104).

34 Spriedums, 2019. gada 12. marts (C-221/17, EU:C:2019:189).

35 Spriedums, 2010. gada 2. marts, *Rottmann* (C-135/08, EU:C:2010:104, 55. punkts), un 2019. gada 12. marts, *Tjebbes* u.c. (C-221/17, EU:C:2019:189, 41. punkts).

36 Spriedums, 2010. gada 2. marts (C-135/08, EU:C:2010:104).

37 Spriedums, 2019. gada 12. marts (C-221/17, EU:C:2019:189).

38 Spriedums, 2010. gada 2. marts (C-135/08, EU:C:2010:104).

39 Spriedums, 2019. gada 12. marts (C-221/17, EU:C:2019:189).

40 Spriedums, 2022. gada 18. janvāris, *Wiener Landesregierung* u.c. (Naturalizācijas garantijas atsaukšana) (C-118/20, EU:C:2022:34).

41 Spriedums, 2010. gada 2. marts (C-135/08, EU:C:2010:104).

42 Spriedums, 2022. gada 18. janvāris, *Wiener Landesregierung* u.c. (Naturalizācijas garantijas atsaukšana) (C-118/20, EU:C:2022:34).

45. EP apgalvojums, ka Francijas iestādes ir atņēmušas viņai tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās, līdz ar to atņemot viņai tiesības piedalīties demokrātiskajā procesā, arī ir kļūdains. Jebkāda viņas tiesību piedalīties demokrātiskajā procesā kā Apvienotās Karalistes valstspiederīgajai atņemšana ir notikusi vienīgi Apvienotās Karalistes tiesību piemērošanas dēļ.

46. EP arī apgalvo – ja Eiropas Savienībā dzīvojošajiem Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem tiek atņemtas tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās savā dzīvesvietas dalībvalstī, tad tiek pārkāpts LESD 18. pantā noteiktais nediskriminācijas pilsonības dēļ princips.

47. Tiesa ir norādījusi, ka Lielbritānijā dzīvojošs Savienības pilsonis pārejas periodā var atsaukties uz LESD 18. panta pirmo daļu [43]. Tāpat arī EP principā var atsaukties uz LESD 18. pantā noteikto diskriminācijas pilsonības dēļ aizliegumu strīdā pret Franciju šajā periodā.

48. Tomēr saskaņā ar pastāvīgo judikatūru LESD 18. panta pirmo daļu piemēro autonomi tikai Savienības tiesībās paredzētos gadījumos, attiecībā uz kuriem LESD nav paredzēts īpašs diskriminācijas aizliegums [44].

49. Šīs lietas nolūkos jāatgādina, ka diskriminācijas aizlieguma princips attiecībā uz tiesību balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās īstenošanu ir skaidri norādīts LESD 20. panta 2. punkta b) apakšpunktā, kas ar Izstāšanās līguma 127. panta 1. punktu ir skaidri izslēgts no to tiesību loka, kuras Apvienotās Karalistes valstspiederīgie var izmantot Savienībā pārejas periodā.

50. Turklāt saskaņā ar Tiesas judikatūru vispārējais nediskriminācijas princips noteic, ka salīdzināmās situācijās nedrīkst būt atšķirīga attieksme un ka atšķirīgās situācijās nedrīkst būt vienāda attieksme, ja vien šāda attieksme nav objektīvi attaisnojama [45].

51. Runājot par politisko tiesību īstenošanu Eiropas Savienībā, atzīmējams, ka sava atšķirīgā tiesiskā statusa dēļ tādi trešo valstu valstspiederīgie kā EP neatrodas ar dalībvalstu pilsoņiem salīdzināmā situācijā. Tādējādi atšķirīga attieksme pret viņiem nav uzskatāma par nepamatotu diskrimināciju pilsonības dēļ.

52. Protams, šis pēdējais secinājums neatņem dalībvalstīm iespēju piešķirt trešo valstu valstspiederīgajiem tiesības piedalīties pašvaldību vēlēšanās saskaņā ar prasībām, kas noteiktas to attiecīgajos valsts tiesību aktos [46]. Citiem vārdiem sakot, lai arī Savienības tiesības neuzliek dalībvalstīm pienākumu to darīt, tajās nav noteikts aizliegums piešķirt trešo valstu valstspiederīgajiem tiesības balsot vēlēšanās saskaņā ar attiecīgajiem valsts tiesību aktiem. Tas, ka Francijas tiesības nepiešķir šīs tiesības šādām personām, nav pretrunā Savienības tiesībām.

53. Ņemot vērā visus iepriekš minētos apsvērumus, pievērsīšos četriem iesniedzējtiesas uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem, lai sniegtu noderīgu atbildi uz tiem.

[43] Šajā ziņā skat. spriedumu, 2021. gada 15. jūlijs, *The Department for Communities in Northern Ireland* (C-709/20, EU:C:2021:602, 64. punkts).

[44] Turpat, 65. punkts.

[45] Spriedums, 2020. gada 29. oktobris, Veselības ministrija (C-243/19, EU:C:2020:872, 37. punkts).

[46] Saskaņā ar Komisijas sniegto informāciju vairākas dalībvalstis piešķir šīs tiesības ar zināmiem nosacījumiem.

a) Pirmais jautājums

54. Ar pirmo jautājumu iesniedzējtiesa jautā, vai LES 50. pants un Izstāšanās līgums ir jāinterpretē tādējādi, ka ar tiem tiek atņemta Savienības pilsonība Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem, kuri pirms pārejas laikposma beigām ir īstenojuši savas tiesības uz brīvu pārvietošanos un dzīvesvietas izvēli citas dalībvalsts teritorijā, tostarp tiem, kuri ir uzturējušies citas dalībvalsts teritorijā jau ilgāk nekā piecpadsmit gadus, un kuriem piemēro Apvienotās Karalistes tā saukto "*15 year rule*" [piecpadsmit gadu noteikumu], tādējādi tiem liedzot jebkāda veida vēlēšanu tiesības.

55. Šo secinājumu 19.–52. punktā iepriekš sīki izklāstīto iemeslu dēļ Apvienotās Karalistes valstspiederīgie vairs nav Savienības dalībvalsts pilsoņi sakarā ar Apvienotās Karalistes pieņemto lēmumu uzsākt LES 50. pantā paredzēto procesu un tā rezultātā noslēgto Izstāšanās līgumu starp Eiropas Savienību un Apvienoto Karalisti. Līdz ar to viņi vairs nav Eiropas Savienības pilsoņi. Jebkādas juridiskās sekas, kas saistītas ar EP dzīvesvietu ārpus Apvienotās Karalistes un iespēju īstenot tiesības balsot šīs valsts vēlēšanās, ir jautājums, kas ir risināms tikai starp viņu un Apvienoto Karalisti – trešo valsti, un līdz ar to neietilpst Tiesas jurisdikcijā.

56. Līdz ar to ierosinu Tiesai atbildēt uz iesniedzējtiesas pirmo jautājumu, ka, pamatojoties uz LES 50. pantu un Izstāšanās līgumu, sākot ar 2020. gada 31. janvāra pusnakti (pēc Centrāleiropas laika), Apvienotās Karalistes valstspiederīgie zaudē Savienības pilsonību, turklāt to zaudē arī tie Apvienotās Karalistes valstspiederīgie, kuri pirms pārejas perioda beigām ir īstenojuši savas tiesības uz brīvu pārvietošanos un dzīvesvietas izvēli citas dalībvalsts teritorijā.

b) Otrais jautājums

57. Ar otro jautājumu iesniedzējtiesa lūdz Tiesu apsvērt, vai var uzskatīt, ka Izstāšanās līguma 2., 3., 10., 12. un 127. panta, tā preambulas 6. punkta un LESD 18., 20. un 21. panta interpretācija kopsakarā ļauj šiem Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem bez izņēmuma saglabāt tiesības uz Savienības pilsonību, kuras tiem bija pirms Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības.

58. Šķiet, ka šī jautājuma pamatā ir viedoklis, ka, pat ja LES 50. panta un Izstāšanās līguma darbības dēļ Apvienotās Karalistes valstspiederīgie vairs nav Savienības pilsoņi, iepriekš minēto tiesību normu kopējā ietekme aizsargā Apvienotās Karalistes valstspiederīgos, kuri jau bija ieguvuši Eiropas Savienības pilsonību, pret vienu no Apvienotās Karalistes izstāšanās no Savienības sekām, proti, pret to, ka Apvienotās Karalistes valstspiederīgie zaudē Savienības pilsonību.

59. Šā jautājuma pamatā esošā tēze atduras pret vismaz trim nepārvaramiem šķēršļiem.

60. Pirmkārt, kā skaidri izriet no ierosinātās atbildes uz pirmo jautājumu, LES 50. pantā un Izstāšanās līgumā nav paredzēts izņēmums no noteikuma, ka, izstājoties no Eiropas Savienības, Apvienotā Karaliste pārstāj būt par dalībvalsti ar visām no tā izrietošajām sekām attiecībā uz Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem.

61. Otrkārt, tā kā, lai būtu par Savienības pilsoni, ir jābūt dalībvalsts pilsonim, pirms 2020. gada 31. janvāra pusnakts (pēc Centrāleiropas laika) visi Apvienotās Karalistes valstspiederīgie bija Savienības pilsoņi, neatkarīgi no tā, vai viņi ir īstenojuši kādas no Savienības pilsoņiem piešķirtajām tiesībām. Savienības tiesībās piešķirto tiesību īstenošana nav juridiskais pamats, saskaņā ar kuru būtu jānosaka, ka personai ir Savienības pilsoņa statuss.

62. Treškārt, kā minēts iepriekš, Izstāšanās līguma 127. panta 1. punktā ir skaidri noteikts, ka LESD 20. panta 2. punkta b) apakšpunkts un 22. pants, Hartas 40. pants un uz šo noteikumu pamata pieņemtie akti pārejas periodā netiek piemēroti.

63. Šo iemeslu dēļ ierosinu Tiesai uz otro jautājumu atbildēt, ka iepriekš minētie Izstāšanās līguma un LESD noteikumi neļauj Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem bez izņēmuma saglabāt tiesības uz Savienības pilsonību, kuras tiem bija pirms Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības, kas notika 2020. gada 31. janvārī.

c) Trešais un ceturtais jautājums

64. Trešais un ceturtais jautājums ir uzdoti gadījumam, ja Tiesa sniegs noliedzošu atbildi uz pirmajiem diviem jautājumiem. Tā kā tajos ir izvirzīts jautājums par Izstāšanās līguma spēkā esamību vairākos dažādos aspektos ar līdzīgu saturu, var būt lietderīgi tos izskatīt kopā.

65. Ir vispārēji atzīts, ka Tiesas kompetencē – gan atcelšanas prasības ietvaros, gan saistībā ar lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu – ir izvērtēt, vai Eiropas Savienības noslēgts starptautiskais nolīgums ir saderīgs ar Līgumiem un ar starptautisko tiesību normām, kas atbilstoši tām Savienībai ir saistoši [47].

66. Gadījumā, ja – kā šajā lietā – Tiesai tiek iesniegts lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu par Eiropas Savienības noslēgta starptautiska nolīguma spēkā esamību, šis lūgums ir jāsaprot kā tāds, kurš attiecas uz tiesību aktu, ar kuru Savienība šādu starptautisku nolīgumu ir noslēgusi. Spēkā esamības pārbaude, ko Tiesa var veikt šādā kontekstā, var attiekties uz šā tiesību akta likumību, ņemot vērā attiecīgā starptautiskā nolīguma saturu [48].

67. Kā norādīts šo secinājumu 6. punktā, ar Lēmumu 2020/135 Savienība apstiprināja Izstāšanās līguma noslēgšanu.

68. Ņemot vērā šos apsvērumus, trešo un ceturto prejudiciālo jautājumu var pārformulēt tādējādi, ka tajos būtībā tiek jautāts, vai Lēmums 2020/135 par Izstāšanās līguma noslēgšanu ir spēkā neesošs, jo, ņemot vērā Izstāšanās līguma saturu, tajā netiek piešķirtas tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem, kuri dzīvo kādā dalībvalstī un kuriem nav nevienas dalībvalsts pilsonības.

69. Kā norādīts iepriekš, sākot ar 2020. gada 31. janvāra pusnakti (pēc Centrāleiropas laika), Apvienotā Karaliste vairs nav Eiropas Savienības dalībvalsts. Pārejas periodā Apvienotajai Karalistei un tās valstspiederīgajiem bija piemērojamas Savienības tiesības saskaņā ar Izstāšanās līguma 127. pantā noteikto atkāpi, kas cita starpā izslēdz tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās savas dzīvesvietas dalībvalstī.

70. Manuprāt, ņemot vērā, ka pēc izstāšanās no Eiropas Savienības Apvienotajai Karalistei ir trešās valsts statuss, Lēmumu 2020/135 nevar kritizēt par to, ka Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem netiek piešķirtas tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās savas dzīvesvietas dalībvalstī nedz pārejas periodā, nedz pēc tā beigām. Šo tiesību zaudēšana ir viena no sekām, kas izriet no Apvienotās Karalistes pieņemtā suverēnā lēmuma izstāties no Eiropas Savienības. Šo secinājumu neatspēko tas, ka Lēmums 2020/135 kopā ar Izstāšanās līgumu

[47] Spriedums, 2018. gada 27. februāris, *Western Sahara Campaign UK* (C-266/16, EU:C:2018:118, 48. punkts).

[48] Turpat, 50. un 51. punkts.

paredzēja, ka izņēmuma kārtā dažas *acquis* daļas bija piemērojamas pārejas periodā, lai nodrošinātu Apvienotās Karalistes pienācīgu izstāšanos no Eiropas Savienības, kas saskaņā ar tā preambulu ir Izstāšanās līguma mērķis. Šo iemeslu dēļ uzskatu, ka attiecībā uz tiesībām balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās Lēmums 2020/135 nav pretrunā LESD 20. panta 2. punkta b) apakšpunktam un 22. pantam un Hartas 40. pantam. *A fortiori* to pašu iemeslu dēļ Lēmums 2020/135 nav pretrunā LESD 18. un 21. pantam Tiesā izskatāmā jautājuma nolūkos.

71. Šo secinājumu tāpat neatspēko tas, ka daži Apvienotās Karalistes valstspiederīgie, piemēram EP, pirms Apvienotās Karalistes izstāšanās bija īstenojuši ar Eiropas Savienības pilsonību saistītas tiesības, to skaitā tiesības pārvietoties un dzīvot citā Eiropas Savienības dalībvalstī. Nav tiesiska pamata apgalvojumam, ka Lēmums 2020/135 bija nelikumīgs, jo saskaņā ar to pārejas periodā vai pēc tā Savienības pilsonība netika piešķirta personām, kas vairs nebija Savienības pilsoņi, neatkarīgi no viņu dzīvesvietas.

72. Turklāt ir jāatzīmē, ka judikatūrā ir atzīts, ka Savienības iestādēm, veidojot starptautiskās attiecības, ir plaša politisko lēmumu pieņemšanas brīvība [49]. Tādējādi, īstenojot savas ārējās politikas prerogatīvas, Savienības iestādes var likumīgi slēgt starptautiskus līgumus ar saviem partneriem, pamatojoties uz savstarpīguma principu un abpusējām priekšrocībām [50].

73. Izstāšanās līguma preambulā ir atzīts, ka ir nepieciešams paredzēt abpusēju aizsardzību Savienības pilsoņiem un Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem, kā arī viņu attiecīgajiem ģimenes locekļiem, ja viņi ir izmantojuši savas brīvas pārvietošanās tiesības. Tieši šajā kontekstā Eiropas Komisija cita starpā vērš uzmanību uz 2017. gada jūnija sarunu dokumentu "Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības: ES pilsoņu, kuri dzīvo Apvienotajā Karalistē, un Apvienotās Karalistes valstspiederīgo, kuri dzīvo ES, statusa aizsardzība". No šā dokumenta izriet, ka Apvienotajai Karalistei nebija mērķa nodrošināt politiskas tiesības Eiropas Savienībā dzīvojošajiem Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem pēc tās izstāšanās apmaiņā pret tādu pašu tiesību piešķiršanu Apvienotajā Karalistē dzīvojošajiem Savienības pilsoņiem [51].

74. Tādējādi nav nedz juridiska, nedz faktiska pamata uzskatīt, ka Eiropas Savienība, veidojot starptautiskās attiecības, ir pārkāpusi savas rīcības brīvības robežas, jo tā nav ļāvusi Eiropas Savienībā dzīvojošiem Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem arī turpmāk īstenot tiesības balsot un kandidēt dalībvalsts pašvaldību vēlēšanās pēc Apvienotās Karalistes izstāšanās, vai nu pieņemot vienpusēju lēmumu, vai attiecīgi vienojoties par to ar Apvienoto Karalisti.

75. Tā kā trešajā jautājumā konkrēti tiek jautāts, vai Izstāšanās līgums pārkāpj noteiktus principus, kas veido Eiropas Savienības identitāti, un ir nesamērīgs, jo tajā nav paredzēts izņēmums no noteikuma, ka Apvienotās Karalistes valstspiederīgie zaudē ar Eiropas Savienības pilsonību saistītās tiesības, vēlos izteikt šādas īsas piezīmes. Tā kā Apvienotās Karalistes suverēnā izvēle izstāties no Eiropas Savienības ir pielīdzināma tam, ka tā ir atteikusies no Eiropas Savienības pamatā esošajiem principiem, un Izstāšanās līgums ir vienošanās starp Savienību un Apvienoto Karalisti, kuras mērķis ir atvieglot Apvienotās Karalistes pienācīgu izstāšanos no Eiropas Savienības, Eiropas Savienība nevarēja uzstāt uz to, lai Apvienotā Karaliste pilnībā ievērotu kādu no Eiropas Savienības pamatprincipiem. Savienība arī nevarēja aizsargāt tiesības, kuras tai katrā ziņā nebija pienākuma aizsargāt to personu vārdā, kuras ir no Eiropas Savienības izstājušās valsts

[49] Spriedums, 2016. gada 21. decembris, *Swiss International Air Lines* (C-272/15, EU:C:2016:993, 24. punkts).

[50] Šajā ziņā skat. spriedumu, 1999. gada 23. novembris, Portugāle/Padome (C-149/96, EU:C:1999:574, 45. punkts).

[51] Šis dokuments ir pieejams internetā https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/621848/60093_Cm9464_NSS_SDR_Web.pdf.

valstspiederīgie un kuras tādējādi vairs nav Savienības pilsoņi. Visbeidzot, tā kā Savienības pilsonība ir atkarīga no dalībvalsts pilsonības esamības, tad vienīgais Līguma prasībām atbilstošais risinājums bija izslēgt Apvienotās Karalistes valstspiederīgos no Savienības pilsonības definīcijas.

76. Runājot par ceturtajā jautājumā minēto Izstāšanās līguma 127. panta 1. punkta b) apakšpunkta spēkā esamību, ir jāatzīmē, ka nav tiesiska pamata nošķirt Apvienotās Karalistes valstspiederīgos, kas īstenojuši savas tiesības saskaņā ar Savienības tiesībām, no tiem, kas tās nav īstenojuši. No tiesiskā viedokļa visi Apvienotās Karalistes valstspiederīgie bija Eiropas Savienības pilsoņi pirms Apvienotās Karalistes izstāšanās no Savienības neatkarīgi no tā, kā viņi varēja būt izmantojuši šo statusu. Jebkurš jautājums par tiesisko paļāvību ir risināms ar valsti, kuras pilsoņi viņi ir, proti, ar Apvienoto Karalisti.

77. Ņemot vērā iepriekš minēto, uz trešo un ceturto prejudiciālo jautājumu ierosinu atbildēt šādi: Lēmums 2020/135 par Izstāšanās līguma noslēgšanu nav spēkā neesošs, ciktāl ar to netiek piešķirtas tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem, kuri dzīvo kādā dalībvalstī un kuriem nav nevienas dalībvalsts pilsonības.

V. Secinājumi

78. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, ierosinu Tiesai uz *Tribunal judiciaire d'Auch* (Ošas tiesa, Francija) uzdotajiem prejudiciālajiem jautājumiem atbildēt šādi:

1) LES 50. pantam un Padomes Lēmumam (ES) 2020/135 (2020. gada 30. janvāris) par to, lai noslēgtu Līgumu par Lielbritānijas un Ziemeļīrijas Apvienotās Karalistes izstāšanos no Eiropas Savienības un Eiropas Atomenerģijas kopienas, ir tādas sekas, ka, sākot ar 2020. gada 31. janvāra pusnakti (pēc Centrāleiropas laika), Apvienotās Karalistes valstspiederīgie zaudē Savienības pilsonību, turklāt to zaudē arī tie Apvienotās Karalistes valstspiederīgie, kuri pirms pārejas perioda beigām ir īstenojuši savas tiesības uz brīvu pārvietošanos un dzīvesvietas izvēli citas dalībvalsts teritorijā.

2) Lēmuma 2020/135 un Līguma par Eiropas Savienības darbību noteikumi neļauj Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem bez izņēmuma saglabāt tiesības uz Savienības pilsonību, kuras tiem bija pirms Apvienotās Karalistes izstāšanās no Eiropas Savienības, kas notika 2020. gada 31. janvārī.

3) Lēmums 2020/135 nav spēkā neesošs, ciktāl ar to netiek piešķirtas tiesības balsot un kandidēt pašvaldību vēlēšanās Apvienotās Karalistes valstspiederīgajiem, kuri dzīvo kādā dalībvalstī un kuriem nav nevienas dalībvalsts pilsonības.